

Na Zapadnom Balkanu, 16 elektrana na lignit je u 2016. godini ispuštalo isto toliko sumpordioksida i prašine koliko svih 250 elektrana na ugalj u EU zajedno. Ovogodišnji svetski dan zaštite životne sredine dočekao je čistiji vazduh u mnogim zemljama, zbog odgovora na Covid-19.

Crna Gora i Severna Makedonija daju prioritet obnovljivoj energiji, podižući solarnu i energiju vetra. Albanija, koja je zavisna od hidroenergije, takođe se diversifikuje, uglavnom sa solarnom energijom.

Kosovo je u procesu nakon pada vlade ranije ove godine, ali kolaps projekta na ugalj Kosova e Re u martu, otvorio je prostor za alternative.

Komšije na Zapadnom Balkanu takođe podižu uloge. Mađarska i Grčka ukinuće ugalj u narednoj deceniji, iako se grčko postrojenje na ugalj Ptolemaida V još uvek gradi.

U Sloveniji, jedinica 6 je završena 2014. godine, uz gubitke i na talasu korupcije, dok su Hrvatska i Rumunija odustale od planova za nove elektrane na ugalj.

Tamo gde je nekada bio resurs, ugalj je sada obaveza. Ali Srbija i BiH još uvek polažu nade u njega.

China Engineering and Machinery Corporation gradi novu jedinicu Kostolac B u Srbiji.

Dimnjak elektrane je skoro kompletan, poput obeliska koji stoji uprkos ekološkoj i ekonomskoj logici.

Ovo je u početku izgledalo kao poslednj trzaj novog uglja u Srbiji, zasnovanog na ugovorima sklopljenim pre deceniju. Ali u martu ove godine, državna kompanija EPS potpisala je preliminarni sporazum sa PowerChina o oživaljavanju davno mrtvog projekta uglja Kolubara B.

Izgradnja postrojenja počela je 1980-ih, a 1992. je zaustavljena zbog sankcija protiv Srbije. U 2013. godini, pokušaj reanimacije nije uspeo. Tada je Evropska banka za obnovu i razvoj odlučila da ne podrži projekat.

I Bosna i Hercegovina koči trend. Ozloglašeno postrojenje Tuzla 7 finansirano je kreditom kineske Eksim banke uz podršku ilegalnim državnim garancijama, a vlasti planiraju još najmanje četiri nove elektrane na ugalj.

Pokretači ovih planova - u vreme kada većina Evrope planira odustajanje od uglja - brojni su. Otpor promenama i skepticizam prema varijablinim obnovljivim izvorima energije igraju ulogu, kao i strah od gubitka radnih mesta u rudnicima lignita. Ali planovi za novi ugalj i dalje postoje samo zato što su javne energetske kompanije spremne da tolerišu finansijske gubitke.

Nijedna nova elektrana na ugalj verovatno neće biti profitabilna, ali studije izvodljivosti za Kostolac B3 i Tuzla 7 spuštaju cenu ugljenika i cenu uglja kako bi to prikrije. Kineske

državne banke, među malobrojnimi izvorima koji su još uvek spremni da finansiraju ugalj, nisu zabrinute sve dok mogu da dobiju državne garancije za kredite.

Sve dok zemlje mogu da pristupe povoljnim kreditima i ne plaćaju emisiju ugljenika, projekti uglja će skretati resurse sa održivih alternativa. Ali uklonite jedan od ovih faktora i situacija se brzo menja.

To je bio slučaj u Crnoj Gori. Pre nekoliko godina, vlada je predstavila elektranu Pljevlja II kao imperativ. Ali nakon što je Češka Export banka odbila da finansira projekat, priča se promenila i budućnost je postala obnovljiva.

I Severna Makedonija se odmakla od novih planova za ugalj, postajući prva zemlja u regionu koja je početkom ove godine na sto stavila datume za ukidanje uglja.

Tranzicija regiona pred sobom ima dug put, popločan potencijalnim zamkama. Zemlje na teži način uče da obnovljiva energija nije uvek održiva energija, jer su u njihove reke ugrađene brojne male hidroelektrane. A gas, koji se do sada nije široko koristio u regionu, pretili da bude skupa i klimatski štetna distrakcija.

Važno je, međutim, doneti odluku. Ako je cilj energetska efikasna ekonomija koja se zasniva na održivim oblicima obnovljive energije, tada se moraju otpisati deceniju stari projekti koji proždiru resurse i sprečavaju tranziciju.

Izvor: bankwatch.org